សេចក្តីថ្លែងការណ៍

កិច្ចប្រជុំកំពូលហ្វ្រង់កូហ្វូនី លើកទី២០

រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ថ្ងៃទី ១៥-១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០២៦

"រួមគ្នាបន្តកសាងសន្តិភាព ដើម្បីវិបុលភាពរួម និងស្ថិរភាពយូរអង្វែង"

បុព្វកថា

យើងជាប្រមុខរដ្ឋ និងប្រមុខរដ្ឋាភិបាលនៃបណ្តាប្រទេសប្រើប្រាស់ភាសាបារាំង បានជួបប្រជុំគ្នានៅថ្ងៃទី ១៥ និងទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០២៦ នៅភ្នំពេញ រាជធានីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មាតុភូមិរបស់ព្រះករុណា ព្រះបរមរតនកោដ្ឋ ព្រះបាទសម្តេច ព្រះនរោត្តម សីហនុ ព្រះបិតាស្ថាបនិកមួយអង្គ ក្នុងចំណោមបិតាស្ថាបនិកផ្សេងទៀតនៃអង្គការអន្តរជាតិកាលហ្វ្រង់កូហ្វូនី ក្នុងឱកាសកិច្ចប្រជុំកំពូលហ្វ្រង់កូហ្វូនី លើកទី២០;

យើងរីករាយ នឹងនិមិត្តរូបនៃការវិលត្រឡប់មកកាន់ទឹកដីអាស៊ីជាថ្មីម្តងទៀតនៃកិច្ចប្រជុំកំពូលអង្គការហ្វ្រង់កូហ្វូនី ក្រោយពីជិត៣០ឆ្នាំមុន កិច្ចប្រជុំកំពូលលើកទី៧ បានប្រព្រឹត្តទៅនៅទីក្រុងហាណូយ (វៀតណាម) អគ្គលេខាធិការហ្វ្រង់កូហ្វូនីដំបូងគេបង្អស់ គឺឯកឧត្តមប៊ូត្រូស ប៊ូត្រូស ហ្គាលី (Boutros BOUTROS-GHALI);

ដោយបញ្ជាក់ជាថ្មីអំពីការគោរពគុណតម្លៃគ្រឹះរបស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ដូចមានក្នុងធម្មនុញ្ញហ្វ្រង់កូហ្វូនីនិងឯកសារពាក់ព័ន្ធ ជាពិសេសសេចក្តីប្រកាសទីក្រុងបាម៉ាកូ (Bamako) ឆ្នាំ២០០០ និងទីក្រុងសាំងបូនីហ្វាស (Saint-Boniface) ឆ្នាំ២០០៦ ដែលចែងអំពីសន្តិភាព លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សិទ្ធិមនុស្ស ក៏ដូចជាភាពចម្រុះនៃវប្បធម៌និងភាសា និងការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព អនុលោមតាមធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិនិងច្បាប់អន្តរជាតិ ;

ដោយបញ្ជាក់ជាថ្មី អំពីការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់យើងក្នុងការលើកស្ទួយភាសាបារាំង ដែលជាភាសាសម្រាប់កិច្ចសន្ទនា និងកិច្ចចរចានៅលើវេទិកាអន្តរជាតិ ជាភាសាច្បាប់ ជាភាសាសម្រាប់អប់រំ និងបណ្តុះបណ្តាលដែលជាកម្លាំងចលករដ៏រឹងមាំសម្រាប់ការបង្កើត ការច្នៃប្រឌិត សាមគ្គីភាព និងវិបុលភាព ជាភាសានៃការដោះដូរទៅវិញទៅមកផ្នែកវប្បធម៌ វិទ្យាសាស្ត្រ និងសេដ្ឋកិច្ច ស្របតាមស្មារតីនៃសេចក្តីប្រកាសស្តីពីភាសាបារាំងក្នុងភាពចម្រុះនៃភាសារបស់អង្គការហ្វ្រង់កូហ្វូនី (2022);

ដោយទទួលស្គាល់ អំពីបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនដែលប្រជាជនរបស់យើងកំពុងជួបប្រទះ នៅក្នុងបរិបទនៃសណ្តាប់ធ្នាប់អន្តរជាតិមួយដែលមានភាពកាន់តែមិនច្បាស់លាស់និងបែកបាក់ មិនធ្លាប់មានពីមុនមក; ក្នុងន័យនេះ យើងសូមគូសបញ្ជាក់ឡើងវិញនូវការប្រកាន់ខ្ជាប់ឥតងាករេរបស់យើងចំពោះពហុភាគី

និយម និងការគោរពច្បាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងការយល់ច្បាស់អំពីតម្រូវការពង្រឹងសកម្មភាពរបស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ដើម្បីផ្តល់ជំណោះស្រាយជាក់ស្តែងចំពោះបញ្ហាប្រឈមទាំងនេះ;

យើងជឿជាក់ថា សន្តិភាព វិបុលភាព និងស្ថិរភាព នៅគ្រប់ពេលវេលានិងគ្រប់ទីកន្លែង គឺមិនអាចកាត់ផ្តាច់ពីគ្នាបានទេ ហើយកិច្ចសន្ទនាគឺជាមធ្យោបាយដ៏ចាំបាច់បំផុត ដើម្បីសម្រេចគោលបំណងទាំងនេះ;

ដោយអះអាងជាថ្មី ក្នុងន័យនេះថា អង្គការហ្វ្រង់កូហ្វូនីដែលជាអង្គការមានភាពរឹងមាំដោយសារគុណតម្លៃ និងលក្ខណៈពិសេសផ្ទាល់ខ្លួន មានភាតព្វកិច្ចចូលរួមចំណែកតាមរយៈការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់និងការដើរតួនាទីបំពេញបន្ថែមគ្នាពីសំណាក់គ្រប់តួអង្គទាំងអស់នៃធម្មនុញ្ញអង្គការនេះ ;

ដោយមានជំនឿថា ថាមពលប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិតរបស់យុវជន និងកម្លាំងរុញច្រានរបស់ស្ត្រីទៅរកការផ្លាស់ប្តូរ បាននិងកំពុងបន្តជួយពង្រឹងការកសាងលំហហ្វ្រង់កូហ្វូនីមួយប្រកបដោយសន្តិភាពនិងវិបុលភាព ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់មនុស្សជំនាន់បច្ចុប្បន្ននិងអនាគត ;

ដោយទទួលស្គាល់ អំពីតួនាទីសំខាន់របស់យុវជននិងស្ត្រី ក្នុងការកសាង ថែរក្សា និងពង្រឹងសន្តិភាពតាមរយៈការចូលរួមយ៉ាងសកម្មប្រកបដោយបរិយាបន្ននិងពោរពេញទៅដោយអត្ថន័យ ដែលទាំងអស់នេះជាការចាំបាច់បំផុតសម្រាប់ភាពធន់នៃសង្គម យើងសូមបញ្ជាក់ឡើងវិញអំពីការប្តេជ្ញាចិត្តពង្រឹងតួនាទីទាំងនេះ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីអំពាវនាវទីក្រុងគីហ្គាលី ដែលត្រូវបានអនុម័តក្នុងសម័យប្រជុំលើកទី៤៦នៃសន្និសីទថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រីហ្វ្រង់កូហ្វូនី(CMF) នៅទីក្រុងគីហ្គាលី (Rwanda) ;

ដោយទទួលស្គាល់ថា ត្រូវតែធ្វើសកម្មភាពរួមគ្នាបន្ទាន់ ជាមួយនឹងការតាំងចិត្ត ព្រមទាំងការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលការណ៍នៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងរដ្ឋនិងរដ្ឋាភិបាលជាសមាជិក ឈរលើមូលដ្ឋាននៃទំនុកចិត្តសាមគ្គីភាព និងការទទួលខុសត្រូវ;

ដោយបញ្ជាក់ឡើងវិញ ជាឱឡារិកថា សន្តិភាព និងស្ថិរភាព មិនអាចឋិតឋេរជានិរន្តរ៍និងជាស្ថាពរនោះទេ ប្រសិនបើគ្មានការថែរក្សាការពារ;

អាស្រ័យហេតុនេះ យើងសម្រេចចិត្តជ្រើសរើស «រួមគ្នាបន្តកសាងសន្តិភាព ដើម្បីវិបុលភាពរួម និងស្ថិរភាពយូរអង្វែង» ជាមូលបទសម្រាប់កិច្ចប្រជុំកំពូលហ្វ្រង់កូហ្វូនីលើកទី២០៖

1). **យើងសូមបញ្ជាក់ឡើងវិញ** ពីការប្តេជ្ញាចិត្ត ក្នុងការប្រមូលគ្រប់ស្ថាប័នហ្វ្រង់កូហ្វូនីទាំងអស់ឱ្យចូលរួមក្នុងសកម្មភាពនានា ដើម្បីសន្តិភាពនិងស្ថិរភាព;

2). ក្នុងន័យនេះ **យើងគាំទ្រ**គ្រប់សកម្មភាពរបស់អង្គការអន្តរជាតិហ្វ្រង់កូហ្វូនីក្នុងការលើកកម្ពស់នីតិរដ្ឋ និងអភិបាលកិច្ចតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ដែលនឹងជួយពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពស្ថាប័ន និងប្រសិទ្ធិភាពនៃការបោះឆ្នោតប្រកបដោយទំនុកចិត្ត បរិយាបន្ននិងនិរន្តរភាព;

3). **យើងលើកទឹកចិត្ត**ឱ្យមានការពង្រឹងសកម្មភាពរបស់អង្គការអន្តរជាតិហ្វ្រង់កូហ្វូនី ដើម្បីចូលរួមទប់ស្កាត់និងគ្រប់គ្រងវិបត្តិ ព្រមទាំងគាំទ្រដំណើរការសន្តិភាព ជាពិសេសតាមរយៈគំនិតផ្តួចផ្តើមក្នុងការដើរតួនាទីជាអន្តរការី ក៏ដូចជាការចូលរួមគាំទ្រអន្តរកាលប្រជាធិបតេយ្យ;

4). **យើងអំពាវនាវ**ឱ្យមានការពង្រឹងយន្តការនៃកិច្ចសន្ទនារវាងអង្គការតំបន់និងអន្តរជាតិ; និងស្វាគមន៍ចំពោះគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់អង្គការអន្តរជាតិហ្វ្រង់កូហ្វូនី ក្នុងការចូលរួមសម្របសម្រួលឱ្យកិច្ចសន្ទនាទាំងនេះនាំមកនូវលទ្ធផល;

5). **យើងគាំទ្រ**ការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងអង្គការអន្តរជាតិហ្វ្រង់កូហ្វូនី និងអង្គការអន្តរជាតិព្រមទាំងអង្គការតំបន់ផ្សេងៗទៀត ជាពិសេសសមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន) និងសហគមន៍ប៉ាស៊ីហ្វិក(CPS);

6). **យើងបញ្ជាក់ជាថ្មី**ថា សកម្មភាពនានាដើម្បីយុវជន គឺជាអាទិភាពយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី; **យើងលើកទឹកចិត្ត**ឱ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់យុវជនក្នុងនាមជាពលរដ្ឋល្អ ក្នុងនាមជាកម្លាំងជម្រុញសាមគ្គីភាពនិងការផ្លាស់ប្តូរសង្គម ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សន្តិភាព សិទ្ធិមនុស្ស និងការអភិវឌ្ឍដោយ ចីរភាព។ ក្នុងន័យនេះ **យើងប្តេជ្ញា**ជំរុញសកម្មភាពជាក់ស្តែង តាមរយៈបណ្តាញយុវជនហ្វ្រង់កូហ្វូនី ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការរំពឹងទុក និងបំណងប្រាថ្នាសមស្របរបស់យុវជនដើម្បីអនាគតរួម ;

7). **យើងតម្រូវ**ឱ្យគ្រប់តួអង្គហ្វ្រង់កូហ្វូនីទាំងអស់ ឱ្យពង្រឹងនិងពង្រីកសកម្មភាពអប់រំដើម្បីសន្តិភាពដែលសកម្មភាពទាំងនេះចូលរួមចំណែកដល់ការបង្ការនិងការដោះស្រាយជម្លោះផង ព្រមទាំងការកាត់បន្ថយអំពើហិង្សាផង ស្របតាមស្មារតីនៃសេចក្តីសម្រេចចិត្តលេខ A/RES/80/266 របស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ;

8). **យើងនៅតែបន្តបារម្ភ**ចំពោះនិន្នាការបាត់បង់ជំនឿលើស្ថាប័នផ្លូវការនានា និងផលវិបាករបស់វាទៅលើដំណើរការប្រជាធិបតេយ្យ; **យើងគូសបញ្ជាក់**អំពីសារៈសំខាន់នៃការលើកកម្ពស់សកម្មភាពអប់រំឱ្យទៅជាពលរដ្ឋល្អ; **យើងលើកទឹកចិត្ត**ហ្វ្រង់កូហ្វូនីឱ្យបន្តខំប្រឹងប្រែងលើកកម្ពស់នីតិរដ្ឋ អភិបាលកិច្ចបែបប្រជាធិបតេយ្យ ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ កិច្ចសន្ទនាប្រកបដោយបរិយាបន្ន ការទទួលបានឱកាសដោយសមធម៌ និងភាពសុខដុមរមនាក្នុងសង្គមនៅក្នុងលំហហ្វ្រង់កូហ្វូនី;

9). **យើងជឿជាក់ថា** ការផ្លាស់ប្តូររវាងប្រជាជន គឺជាកត្តាសំខាន់សម្រាប់សាមគ្គីភាពនិងសន្តិភាព ; ក្នុងន័យនេះ **យើងវាយតម្លៃខ្ពស់**ចំពោះផលវិជ្ជមាននៃកម្មវិធីនានា ក្នុងការជំរុញសកម្មភាពយុវជនហ្វ្រង់កូហ្វូនី ជាពិសេសកម្មវិធីដែលត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការតាំងពីកិច្ចប្រជុំកំពូលវីឡេ-កូទើរ៉ Villers-Cotterêts (ឆ្នាំ២០២៤) មក ព្រមទាំងសូមអំពាវនាវឱ្យបន្តផ្តល់អាទិភាពដល់ការគាំទ្រគំនិតផ្តួចផ្តើមទាំងនេះ ;

10). **យើងបញ្ជាក់ជាថ្មី**នូវការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់យើង ក្នុងការរក្សាឱ្យបាននូវលំហព័ត៌មានមួយដែលមានគុណភាពខ្ពស់គួរជាទីទុកចិត្តនិងត្រឹមត្រូវ ស្របតាមស្មារតីនៃ «សេចក្តីអំពាវនាវទីក្រុង Villers-Cotterêts» ដើម្បីឱ្យមានលំហឌីជីថលមួយប្រកបដោយភាពស្មោះត្រង់ និងគួរជាទីទុកចិត្ត នៅក្នុងលំហហ្វ្រង់កូហ្វូនី។ ក្នុងន័យនេះ **យើងស្វាគមន៍**ចំពោះការចូលរួមយ៉ាងសកម្មរបស់បណ្តាញនិយ័តករប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយហ្វ្រង់កូហ្វូនី(REFRAM) នៅក្នុងកិច្ចសន្ទនារវាងអាជ្ញាធរនិយ័តកម្មនិងឋាលឌីជីថលនានា ;

11). **យើងអំពាវនាវ** ឱ្យពង្រឹងការកៀរគរកម្លាំងនៅក្នុងលំហហ្វ្រង់កូហ្វូនីទាំងមូល ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងព័ត៌មានក្លែងក្លាយព្រមទាំងការជ្រៀតជ្រែកពីបរទេស ដែលអាចបង្កអស្ថិរភាពដល់ស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យ និងដើម្បីលើកកម្ពស់កម្មវិធីអប់រំផ្នែកប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនិងព័ត៌មាន;

12). **យើងបញ្ជាក់សាជាថ្មី** អំពីភាពចាំបាច់ក្នុងការធានាឱ្យមានការគោរពពិតប្រាកដចំពោះសេរីភាពសារព័ត៌មាន និងការលើកកម្ពស់ពហុនិយមនៃប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយដែលមានវិជ្ជាជីវៈនិងការទទួលខុសត្រូវជាមួយនឹងការធានាបាននូវព័ត៌មានគួរឱ្យទុកចិត្តប្រកបដោយគុណភាព និងគ្មានភាសាញុះញង់ឱ្យមានការស្អប់ខ្ពើមរើសអើង ;

13). ក្នុងន័យនេះ **យើងបញ្ជាក់ជាថ្មី**អំពីសមានចិត្តរបស់យើងចំពោះទូរទស្សន៍ប៉ុស្តិ៍លេខ៥ (TV5) ដែលជាបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយចម្រុះសាធារណៈ និងដែលរួមចំណែកដល់ការផ្សព្វផ្សាយសេដ្ឋកិច្ចនិងវប្បធម៌របស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ព្រមទាំងដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការបង្កើនលទ្ធភាពឱ្យគេស្គាល់នូវមាតិកាសោតទស្សន៍របស់សហគមន៍ហ្វ្រង់កូហ្វូនី និងជំរុញការសិក្សាភាសាបារាំង ; **យើងបញ្ជាក់ជាថ្មី** នូវការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់យើង ក្នុងការចាត់វិធានការសមស្រប ដើម្បីធានាថាការចាក់ផ្សាយនានារបស់ TV5MONDE ទាំងសម្រាប់កម្មវិធីទូទៅ ទាំងសម្រាប់កម្មវិធីកុមារ (TiVi5MONDE) និងទាំងលើថ្នាលឌីជីថល (TV5MONDE+) ទទួលបានលក្ខខណ្ឌអំណោយផល ដូចគ្នាទៅនឹងបណ្តាញទូរទស្សន៍ជាតិ ហើយយើង**បញ្ជាក់ជាថ្មី**នូវការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់យើងក្នុងការគាំទ្រ និងលើកកម្ពស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងនេះ;

14). **យើងទទួលស្គាល់**សក្តានុពលនៃបរិវត្តកម្មបញ្ញាសិប្បនិម្មិត (IA) ដែលជានវានុវត្តន៍ផ្នែកបច្ចេកវិទ្យាឈានមុខ ថាជាកម្លាំងជំរុញផលិតភាព ជំរុញការប្រកួតប្រជែង និងជំរុញការធ្វើទំនើបកម្ម ដែលនឹងជួយលើកកម្ពស់វិបុលភាពរួម ;

15). **យើងប្រកាន់ជំហរ**ជាច់ខាតថា មនុស្សត្រូវតែជាចំណុចស្នូលនៃការផ្លាស់ប្តូរនេះ ដើម្បីធានាថាការអភិវឌ្ឍនិងការប្រើប្រាស់បញ្ញាសិប្បនិម្មិត គឺប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ សីលធម៌ និងបរិយាបន្នដោយសារតែបញ្ញាសិប្បនិម្មិត បង្កប់នូវហានិភ័យនៃភាពលំអៀងមិនត្រឹមត្រូវ និងព័ត៌មានក្លែងក្លាយ ដែលអាចបង្កផលប៉ះពាល់ដល់ប្រជាជនដែលងាយរងគ្រោះ និងតុល្យភាពសង្គមយើង;

16). **យើងទទួលស្គាល់**ថា បញ្ញាសិប្បនិម្មិត មានឥទ្ធិពលខ្លាំងណាស់លើការបង្កើតថ្មី ការផ្សព្វផ្សាយ និងការទទួលបាននូវមាតិកាវប្បធម៌; យើងផ្តល់តម្លៃទៅលើសារៈសំខាន់នៃការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវ ដែលការពារនិងលើកកម្ពស់ភាពចម្រុះនៃការបង្ហាញវប្បធម៌ ដោយធានាឱ្យបាននូវការផ្តល់ប្រាក់កម្រៃសមរម្យដល់អ្នកបង្កើត ស្របតាមច្បាប់ស្តីពីកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងសិទ្ធិពាក់ព័ន្ធ ;

17). **យើងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់**លើទំហំយុទ្ធសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធនឹងការផលិត ការគ្រប់គ្រង និងការកែលំអជាប្រចាំ គុណភាពនៃទិន្នន័យដែលចេញពីលំហហ្វ្រង់កូហ្វូនី ដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការអភិវឌ្ឍបញ្ញាសិប្បនិម្មិតមួយ ដែលគោរពនិងឆ្លុះបញ្ចាំងនូវភាពចម្រុះនេះ;

18). **យើងអំពាវនាវ**ដល់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ឱ្យពង្រឹងការរួមចំណែករបស់ខ្លួនក្នុងកិច្ចការអភិបាលកិច្ចឌីជីថលសកលនិងក្នុងការអភិវឌ្ឍបញ្ញាសិប្បនិម្មិតមួយ ប្រកបដោយក្រមសីលធម៌និងទំនួលខុសត្រូវ ដែល

ផ្អែកលើគោលការណ៍រួមនៃបរិយាបន្ន និងសមធម៌ ស្របតាមកតិកាសញ្ញាឌីជីថលពិភពលោកអនុម័តនៅឆ្នាំ ២០២៤ និងលិខិតូបករណ៍អន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ក្នុងគោលដៅបង្កើតឱ្យមានភាពអន្តរប្រតិបត្តិការមួយប្រកបដោយស័ក្តិសិទ្ធភាព ;

19). ក្នុងន័យនេះ **យើងលើកទឹកចិត្ត**ហ្វ្រង់កូហ្វូនីឱ្យបន្តនិងពង្រឹងការចូលរួមរបស់ខ្លួនក្នុងវេទិកានៃកិច្ចចរចានិងនៃសេចក្តីសម្រេចចិត្តនានា ដែលទាក់ទិននឹងគោលនយោបាយឌីជីថល ជាអាទិ៍ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃដំណើរការកិច្ចប្រជុំកំពូលពិភពលោកស្តីពីសង្គមព័ត៌មាន ក៏ដូចជាក្នុងក្របខ័ណ្ឌនាពេលខាងមុខនៃកិច្ចប្រជុំកំពូលស្តីពីបញ្ញាសិប្បនិម្មិតនាឆ្នាំ ២០២៧ នៅទីក្រុងហ្ស៊ីណែវ ;

20). **យើងលើកទឹកចិត្ត**ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ឱ្យពង្រឹងសមត្ថភាពនិងជំនាញផ្នែកបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងបញ្ញាសិប្បនិម្មិត ជាពិសេសក្នុងចំណោមយុវជននិងស្ត្រី ដើម្បីជំរុញឱ្យពួកគេទទួលបាននូវជំនាញត្រឹមត្រូវនិងអាចចូលប្រឡូកក្នុងសង្គមសេដ្ឋកិច្ចបាន;

21). **យើងបញ្ជាក់ជាថ្មី**នូវសក្តានុពលនៃហ្វ្រង់កូហ្វូនីសេដ្ឋកិច្ច (Francophonie économique) និងការរួមចំណែករបស់វាក្នុងការធ្វើឱ្យសង្គមនានារបស់យើងទទួលបានស្តិរភាព និងវិបុលភាព; **យើងលើកទឹកចិត្ត**ឱ្យមានការអនុវត្តគម្រោងធំៗដែលមានភាពច្បាស់លាស់ ឱ្យមានពិពិធកម្មភាពជាដៃគូ ឱ្យមានភាពសុខុដុមនីយកម្មក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិ ឱ្យមានការសម្រួលនីតិវិធីរដ្ឋបាល ក៏ដូចជាឱ្យមានការលើកកម្ពស់តម្លាភាពនិងឧត្តមានុវត្តន៍ ក្នុងគោលដៅជំរុញការវិនិយោគនិងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចយូរអង្វែង ;

22). ក្នុងន័យនេះ **យើងសម្រេចថា**នឹងពង្រឹងរចនាសម្ព័ន្ធនៃហ្វ្រង់កូហ្វូនីសេដ្ឋកិច្ច ដោយអំពាវនាវឱ្យរួមគ្នាគិតគូរអំពីតួនាទីរបស់តួអង្គពាក់ព័ន្ធ អំពីភាពស៊ីសង្វាក់គ្នារវាងសកម្មភាពរបស់ពួកគេ និងរបៀបបែបបទដើម្បីអនុវត្តគំនិតផ្តួចផ្តើមទាំងនោះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ និងដើម្បីទទួលបាននូវលទ្ធផលដែលអាចវាស់វែងបាន តាមរយៈការតាមដានត្រួតពិនិត្យជាប្រចាំ ;

23). **យើងលើកទឹកចិត្ត**ដល់គំនិតផ្តួចផ្តើមនានា ដែលលើកកម្ពស់ការទទួលបានការងារសមហេតុផលភាពការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពនិងឱកាសសេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់ស្ត្រីនិងយុវជន ជាអាទិ៍នៅក្នុងវិស័យផ្សេងៗដែលនាំឆ្ពោះទៅរកអន្តរកាលឌីជីថល សេដ្ឋកិច្ចបៃតង ឧស្សាហកម្មវប្បធម៌ និងច្នៃប្រឌិត ព្រមទាំងនវានុវត្តន៍ ;

24). **យើងទទួលស្គាល់**ថា ការកៀរគរបណ្តាតួអង្គសេដ្ឋកិច្ច គឺជាកត្តាជំរុញដ៏សំខាន់មួយនៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងបណ្តារដ្ឋនិងរដ្ឋាភិបាលនៃអង្គការអន្តរជាតិហ្វ្រង់កូហ្វូនី ដែលការណ៍នេះត្រូវតែផ្តល់ប្រយោជន៍ឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក; ក្នុងន័យនេះ យើងលើកទឹកចិត្តដល់រាល់គំនិតផ្តួចផ្តើមពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដែលគោរពយ៉ាងពេញលេញអធិបតេយ្យភាពនិងក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិនៃបណ្តាប្រទេសសមាជិកនានា ;

25). **យើងទទួលស្គាល់**ថា ផលប៉ះពាល់ដល់សន្តិភាពនិងសន្តិសុខពីសំណាក់វិបត្តិសកលទាំងបី (បម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ , ការបាត់បង់ជីវចម្រុះ និងផ្សែងពុល) គឺជាបញ្ហាប្រឈមធំបំផុតសម្រាប់មនុស្សជាតិ ; ក្នុងន័យនេះ យើងអំពាវនាវឱ្យបណ្តាប្រទេសសមាជិកហ្វ្រង់កូហ្វូនី ពង្រឹងការចូលរួម

ចំណែករបស់ខ្លួន ក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យាអន្តរជាតិសំខាន់ៗ ដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបរិស្ថាន; ជាពិសេសកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស (ឆ្នាំ ២០១៥) ក្របខ័ណ្ឌសកលស្តីអំពីជីវចម្រុះទីក្រុងគុនមីង-ម៉ុងរ៉េអាល់ (ឆ្នាំ ២០២២) និងកិច្ចព្រមព្រៀងក្រោមអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីនីតិសមុទ្រ ស្តីពីការអភិរក្សនិងការប្រើប្រាស់ជីវចម្រុះសមុទ្រប្រកបដោយចីរភាព នៅក្នុងតំបន់ដែលស្ថិតនៅក្រៅដែនសមត្ថកិច្ចជាតិ (BBNJ) (ឆ្នាំ ២០២៣); យើងស្វាគមន៍លទ្ធផលបានមកពីសន្និសីទលើកទី ១៧ ស្តីពីអាកាសធាតុ (COP17) អនុសញ្ញាស្តីពីជីវចម្រុះ (CBD) ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅនៅទីក្រុងអេរ៉ៅន (ប្រទេសអាកមេនី) ក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ២០២៦; យើងអំពាវនាវឱ្យមានការរួមចំណែកប្រកបដោយប្រសិទ្ធផលពីសំណាក់អង្គការហ្វ្រង់កូហ្វូនី ក្នុងកិច្ចការនៃសន្និសីទលើកទី៣១ នៃសន្និសីទបណ្តា ភាគីនៃអនុសញ្ញាក្របខ័ណ្ឌអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅនៅទីក្រុងអង់តាល់យ៉ា (ប្រទេសតួកគី) នៅថ្ងៃទី ៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០២៦ ព្រមទាំងនៅក្នុងសន្និសីទនៃរដ្ឋភាគីលើកទី ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង BBNJ នៅឆ្នាំ ២០២៧;

26). **យើងបញ្ជាក់ជាថ្មី**ថា ការគោរពនិងការការពារភាពចម្រុះវប្បធម៌និងភាសា មានសារៈសំខាន់សម្រាប់កិច្ចសន្ទនារវាងបណ្តាប្រជាជន ដើម្បីបុព្វហេតុសន្តិភាព; យើងបញ្ជាក់ជាថ្មីនូវការគាំទ្ររបស់យើងចំពោះការតស៊ូមតិហ្វ្រង់កូហ្វូន ដែលជៅទៅរកភាពងាយស្រួលក្នុងការស្វែងរកខ្លឹមសារនានានៅក្នុងថ្នាលឌីជីថលទាំងឡាយ ស្របទៅតាមការប្តេជ្ញាចិត្តដែលមាននៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសនៃសន្និសីទបណ្តារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងវប្បធម៌ហ្វ្រង់កូហ្វូនីលើកទី៥ (ទីក្រុងកេបិក នៅខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២៥); ក្នុងន័យនេះ **យើងគាំទ្រ**កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់អង្គការយូណេស្កូ ក្នុងការកែសម្រួលអនុសញ្ញាឆ្នាំ ២០០៥ ឱ្យកាន់តែសមស្របទៅនឹងបរិបទឌីជីថល ;

27). **យើងបញ្ជាក់សារជាថ្មី**ថា កីឡាក៏ដូចជាវប្បធម៌ដែរ គឺជាកត្តានាំឱ្យមានសុកមង្គលក្នុងការអភិវឌ្ឍខ្លួនឯងផ្ទាល់និងនាំឱ្យមានលំហនៃស្ងប់ការរួបនីយកម្ម ហើយយើងបញ្ជាក់សារជាថ្មីទៀតថា ព្រឹត្តិការណ៍ប្រកួតកីឡាអន្តរជាតិ ពិតជាជួយសម្រួលដល់ការខិតចូលជិតគ្នារវាងបណ្តាប្រជាជននានា ជាពិសេសរវាងបណ្តាយុវជន; **យើងបញ្ជាក់ជាថ្មី**នូវសារៈសំខាន់នៃការពង្រឹងពង្រីកគោលនយោបាយកីឡាសម្រាប់យុវជន; **យើងអបអរសាទរ**ចំពោះការរៀបចំកីឡាអូឡាំពិកយុវជនលើកទី៤ ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅនៅទីក្រុងដាកា (សេណេហ្គាល់) និងជាលើកដំបូងបង្អស់នៅក្នុងទ្វីបអាហ្វ្រិក; **យើងក៏លើកទឹកចិត្ត**ផងដែរឱ្យមានការចូលរួមទូលំទូលាយក្នុងការប្រកួតកីឡាហ្វ្រង់កូហ្វូនីលើកទី១០ នៅទីក្រុងអេរ៉ៅន (អាកម៉េនី) នៅឆ្នាំ២០២៧ខាងមុខ ហើយយើងជូនពរឱ្យព្រឹត្តការណ៍កីឡានេះប្រព្រឹត្តទៅដោយជោគជ័យ;

28). **យើងទទួលស្គាល់**ថា បេតិកភណ្ឌវប្បធម៌និងធម្មជាតិ មិនត្រឹមតែតំណាងឱ្យការចងចាំជាសមូហភាពរួមប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ជាគន្លឹះយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព, សម្រាប់បរិយាបន្នសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និងសម្រាប់ការផ្ទេរមរតកអស់ទាំងនេះដល់យុវជនគ្រប់ជំនាន់; **យើងសម្រេច**ពង្រឹងជំនាញនិងបទពិសោធន៍របស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ពាក់ព័ន្ធនឹងការលើកកម្ពស់សមត្ថភាពជួសជុលនិងសមត្ថភាពអភិរក្សបេតិកភណ្ឌនានា ទាំងក្នុងអំឡុងពេលជម្លោះនិងទាំងក្រោយជម្លោះ;

29). **យើងកោតសរសើរ**ជាពិសេស ចំពោះសកម្មភាពនៃបណ្តាញឌីជីថលហ្វ្រង់កូហ្វូនី (RFN) សម្រាប់ជាប្រយោជន៍ដល់បេតិកភ័ណ្ឌឯកសារហ្វ្រង់កូហ្វូនី; ហើយយើងលើកទឹកចិត្តឱ្យបន្តសកម្មភាពទាំងអស់នេះ ដែលក្នុងនោះមានការពង្រឹងសមត្ថភាពសំដៅកាត់បន្ថយវិសមភាពឌីជីថល ;

30). **យើងព្រួកជាថ្មី**ឡើងវិញថា ភាពខ្លាំងរបស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី គឺបិតនៅលើភាពចម្រុះនៃបណ្តាតួអង្គរបស់ខ្លួន, និងសកម្មភាពរួមរបស់តួអង្គទាំងអស់នេះ តម្រង់ទៅកាន់ទិសតែមួយ; **យើងផ្តល់ការគាំទ្រ**ពេញទំហឹងដល់ប្រតិបត្តិករផ្ទាល់ និងដល់ប្រតិបត្តិកទទួលស្គាល់ដោយកិច្ចប្រជុំកំពូលហ្វ្រង់កូហ្វូនី ព្រមទាំងដល់គ្រប់សន្និសីទរដ្ឋមន្ត្រីអចិន្ត្រៃយ៍ហ្វ្រង់កូហ្វូនី; ហើយ**យើងអំពាវនាវ**ឱ្យពង្រឹងសហថាមវន្តដោយពឹងផ្អែកជាពិសេសលើក្រុមប្រឹក្សាសហប្រតិបត្តិការ (របស់អង្គការហ្វ្រង់កូហ្វូនី)។

31). **យើងកោតសរសើរ**ចំពោះសកម្មភាពរបស់សភាប្រើប្រាស់ភាសាបារាំង (APF) ដើម្បីសន្តិភាព ការបង្ការជម្លោះនិងការលើកកម្ពស់នីតិរដ្ឋ និងកិច្ចសន្ទនាប្រជាធិបតេយ្យនៅកណ្តាលលំហហ្វ្រង់កូហ្វូនី; ហើយ**យើងទទួលដឹងឮ**នូវបំណងប្រាថ្នារបស់ស្ថាប័នខាងលើនេះ ក្នុងការក្លាយជាសមាជិកសង្កេតការណ៍របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ;

32). ជាចុងក្រោយ**យើងទទួលស្គាល់** ការចូលរួមចំណែកដ៏វិសេសវិសាល និងសំខាន់បំផុតរបស់គ្រប់ប្រតិបត្តិករផ្ទាល់និងទទួលស្គាល់ដោយកិច្ចប្រជុំកំពូលហ្វ្រង់កូហ្វូនី ដែលរួមចំណែកក្នុងបុព្វហេតុ សន្តិភាព ដើម្បីវិបុលភាពរួមនិងស្ថិរភាពយូរអង្វែង ដែលអនុវត្តសកម្មភាពជាប្រចាំថ្ងៃយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយប្រជាជនរួមមាន៖ សមាគមអន្តរជាតិអភិបាលក្រុងនិយាយភាសាបារាំង (AIMF) តាមរយៈកម្មវិធីនានាដែលជំរុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរព្រំដែននិងកិច្ចសន្ទនាតំបន់; សាកលវិទ្យាល័យ Senghor; បណ្តាញផ្សព្វផ្សាយសាធារណៈពហុភាគី TV5; និងទីភ្នាក់ងារឧត្តមសិក្សាប្រើប្រាស់ភាសាបារាំង(AUF) ; លើសពីនេះ **យើងព្រួក**ជាថ្មីឡើងវិញ នូវភាពចាំបាច់បំផុតនៃការចូលរួមធ្វើការរួមគ្នា ដើម្បីជានានិរន្តរភាព និងការបន្តកៀរគរប្រភពហិរញ្ញវត្ថុសម្រាប់ស្ថាប័នទាំងនេះ ;

*****

DÉCLARATION
20e Sommet de la Francophonie
Phnom Penh, Royaume du Cambodge – 15-16 novembre 2026

« *Réinvestir dans la Paix pour une Prospérité partagée et une Stabilité durable* »

PRÉAMBULE

***Nous**, Chefs d'État et de gouvernement des pays ayant le français en partage, réunis les 15 et 16 novembre 2026 à Phnom Penh, capitale du Royaume du Cambodge, patrie de feu Sa Majesté le Roi-Père Norodom SIHANOUK, l'un des pères fondateurs de la Francophonie intergouvernementale, à l'occasion du 20e Sommet de la Francophonie ;*

***Nous réjouissant** du symbole que représente le retour des plus hautes instances de la Francophonie en terre d'Asie, près de trente ans après le 7e Sommet tenu à Ha Noi (Viet Nam), en 1997, ayant adopté la Charte de la Francophonie, en vertu de laquelle fut élu le premier Secrétaire général de la Francophonie, Boutros BOUTROS-GHALI ;*

***Réaffirmant** notre attachement aux valeurs fondatrices de la Francophonie telles qu'énoncées dans la Charte de la Francophonie et ses textes subséquents, en particulier les Déclarations de Bamako (2000) et de Saint-Boniface (2006), relatives à la paix, à la démocratie, aux droits de l'Homme et à l'État de droit ainsi qu'à la diversité culturelle et linguistique et au développement durable, dans le respect de la Charte des Nations unies et du droit international ;*

***Réaffirmant** notre engagement en faveur de la langue française, langue de dialogue et de négociation dans les enceintes internationales, langue juridique, langue d'enseignement et de formation, puissant vecteur de création, d'innovation, de solidarité et de prospérité, d'échanges culturels, scientifiques et économiques, dans l'esprit de la Déclaration sur la langue française dans la diversité linguistique de la Francophonie (2022) ;*

***Considérant** les défis multiples auxquels nos populations sont confrontées dans le contexte d'un ordre international plus que jamais fragmenté et incertain ; **rappelant** à cet égard notre attachement indéfectible au multilatéralisme et au respect du droit international et **conscients** de la nécessité de renforcer l'action d'une Francophonie porteuse de solutions concrètes face à ces défis ;*

***Sommes convaincus** que la paix, la prospérité et la stabilité, en tout temps et en tout lieu, sont indissociables et que le dialogue est une exigence pour atteindre ces objectifs ;*

***Réaffirmant,** à cet égard, que la Francophonie, forte de ses valeurs et de ses singularités, est appelée à y contribuer avec l'engagement et la complémentarité de l'ensemble des acteurs de sa Charte ;*

Convaincus *que la vitalité créatrice des jeunes et la force motrice et transformatrice des femmes renforcent la consolidation d'un espace francophone apaisé et prospère au profit des générations présentes et futures ;*

Conscients *du rôle essentiel des jeunes et des femmes dans la construction, le maintien et la consolidation de la paix par leur participation active, inclusive et significative indispensable à la résilience de nos sociétés ;* ***réaffirmant*** *à cet égard les engagements pris dans le cadre de l'Appel de Kigali adopté par la 46e session de la CMF de Kigali (Rwanda) ;*

Affirmant *l'urgence d'agir collectivement avec détermination et attachés à cet égard au principe d'une coopération entre nos États et gouvernements fondée sur la confiance, la solidarité et la responsabilité ;*

Réaffirmant *avec solennité que la paix et la stabilité ne sauraient être tenues pour acquises ;*

Décidons *de consacrer ce 20e Sommet au thème* ***: « Réinvestir dans la paix pour une prospérité partagée et une stabilité durable » :***

1. ***Réaffirmant*** notre engagement en faveur de la mobilisation de la Francophonie institutionnelle autour d'actions contribuant à la paix et à la stabilité ;

2. ***Soutenons*** à cet égard les actions de l'OIF en faveur de l'État de droit et de la gouvernance démocratique, contribuant à renforcer des cadres institutionnels et électoraux crédibles, inclusifs et durables ;

3. ***Encourageons*** le renforcement par ailleurs de son action en matière de prévention et de gestion de crises, d'appui aux processus de paix, en particulier par des initiatives de médiation ainsi que d'accompagnement des transitions démocratiques ;

4. ***Appelons*** au renforcement des mécanismes de dialogue entre les organisations régionales et internationales ; et ***saluons*** les initiatives prises par l'Organisation internationale de la Francophonie (OIF) afin de faciliter ces concertations ;

5. ***Soutenons*** le renforcement de la coopération entre l'OIF et les organisations internationales et régionales, en particulier avec l'Association des Nations de l'Asie du Sud-Est (ANASE) et de la Communauté du Pacifique (CPS) ;

6. ***Réaffirmons*** que les actions en faveur des jeunes constituent autant de priorités stratégiques pour la Francophonie ; ***encourageons*** leur engagement citoyen, moteur de cohésion et de transformation sociale au bénéfice de la paix, des droits humains et du développement durable ; ***nous engageons*** à ce titre à favoriser des actions concrètes, à travers les réseaux de jeunesse de la Francophonie, pour répondre à leurs attentes et leurs aspirations légitimes pour un avenir commun ;

7. ***Enjoignons*** les acteurs de la Francophonie à développer les actions d'éducation pour la paix, qui contribuent tout autant à prévenir et résoudre les conflits et à réduire la violence, conformément à l'esprit de la résolution A/RES/80/266 de l'Assemblée générale des Nations Unies ;

8. Demeurons préoccupés par une tendance à la perte de confiance envers les institutions et ses conséquences sur la participation démocratique ; ***soulignons*** l'importance de renforcer l'éducation à la citoyenneté ; ***encourageons*** la Francophonie à poursuivre son action en faveur de l'État de droit, de la gouvernance démocratique, de la lutte contre la corruption, du dialogue inclusif, de l'accès équitable aux opportunités et de la cohésion sociale dans l'espace francophone ;

9. Sommes convaincus que les échanges entre les peuples constituent un facteur essentiel de cohésion et de paix **; *saluons*** à cet égard l'impact positif des programmes en faveur de la mobilité des jeunes francophones, en particulier ceux mis en place depuis le Sommet de Villers-Cotterêts (2024), ***et appelons*** à ce que l'appui à de telles initiatives demeure une priorité ;

10. Rappelons notre engagement à préserver un espace informationnel fiable et de qualité et à garantir l'intégrité de l'information dans l'esprit de l'Appel de Villers-Cotterêts pour un espace numérique intègre et de confiance dans l'espace francophone ; ***saluons*** à cet égard la contribution active du Réseau des régulateurs francophones des médias (REFRAM) au dialogue entre les autorités de régulation et les plateformes numériques ;

11. Appelons à renforcer la mobilisation de l'ensemble de l'espace francophone dans la lutte contre les manipulations de l'information et les ingérences étrangères susceptibles de déstabiliser les institutions démocratiques et à promouvoir les programmes d'éducation aux médias et à l'information ;

12. Réaffirmons la nécessité de veiller au respect effectif de la liberté de la presse et de promouvoir le pluralisme de médias professionnels, responsables et garants d'une information fiable et de qualité, exempte de tout discours de haine ;

13. Réaffirmons à cet égard notre attachement au média public multilatéral TV5 qui contribue au rayonnement de la francophonie culturelle et économique, et qui est un levier éprouvé en faveur de la découvrabilité des contenus audiovisuels francophones et de l'apprentissage de la langue française ; ***réitérons*** notre engagement à prendre toutes les mesures appropriées pour assurer la diffusion de la chaîne généraliste TV5MONDE, la chaîne jeunesse TiVi5MONDE et la plateforme numérique TV5MONDE+ aussi favorablement que pour nos chaînes nationales et à soutenir leur promotion ;

14. Reconnaissons le potentiel transformateur de l'Intelligence artificielle (IA), innovation technologique majeure, comme levier de productivité, de compétitivité et de modernisation en faveur d'une prospérité partagée ;

15. Exigeons *que* l'humain demeure au centre de cette transformation pour un développement et une utilisation responsable, éthique et inclusive de l'IA, en raison des risques que représentent les biais algorithmiques et la manipulation de l'information, préjudiciables aux populations les plus vulnérables et à l'équilibre de nos sociétés ;

16. Reconnaissons que l'IA influence fortement la création, la diffusion et l'accès aux contenus culturels ; ***soulignons*** l'importance d'un développement responsable qui protège et promeut la diversité des expressions culturelles tout en garantissant la juste rémunération des créateurs, conformément au droit d'auteur et aux droits voisins ;

17. Soulignons la dimension stratégique de la production, de la gestion et de l'amélioration continue de la qualité des données issues de l'espace francophone pour favoriser le développement d'une IA respectueuse et représentative de cette diversité ;

18. Appelons la Francophonie à renforcer sa contribution à la gouvernance numérique mondiale et au développement d'une IA éthique et responsable, fondés sur des principes communs d'inclusivité et d'équité, conformément au Pacte numérique mondial adopté en 2024 et aux autres instruments internationaux pertinents, dans un souci d'interopérabilité effective ;

19. Encourageons en ce sens la Francophonie à poursuivre et à renforcer son engagement dans les enceintes de négociation et de décision relatives aux politiques numériques, notamment dans le cadre du processus du Sommet mondial sur la société de l'information (SMSI) ainsi qu'en vue du Sommet de l'Intelligence artificielle de 2027 à Genève ;

20. Encourageons la Francophonie à renforcer les capacités et les compétences en matière de technologies numériques et d'IA, en particulier des jeunes et des femmes afin d'en favoriser une appropriation maîtrisée et de faciliter leur insertion dans la vie économique ;

21. Réaffirmons les potentiels de la Francophonie économique et sa contribution à faire de nos sociétés des espaces stables et prospères ; ***encourageons*** la conduite de grands projets structurants, la diversification des partenariats, l'harmonisation des cadres réglementaires, la simplification des procédures administratives, ainsi que la transparence et les bonnes pratiques pour favoriser les investissements et la croissance durable ;

22. Décidons à cet égard de renforcer la structuration de la Francophonie économique en appelant à une réflexion collective sur le rôle de ses acteurs, la cohérence entre leurs actions et les modalités d'un passage à l'échelle de leurs initiatives, pour plus d'efficacité et d'impact mesurable par un suivi régulier ;

23. Encourageons les initiatives favorisant l'employabilité, l'entrepreneuriat, le développement des compétences et l'accès des femmes et des jeunes aux opportunités économiques, notamment dans les secteurs porteurs de la transition numérique, de l'économie verte, des industries culturelles et créatives et de l'innovation ;

24. Reconnaissons que la mobilité des acteurs économiques constitue un vecteur important de la coopération mutuellement bénéfique entre nos États et gouvernements ; ***encourageons*** les initiatives à cet égard, dans le plein respect de la souveraineté et des cadres juridiques nationaux ;

25. Reconnaissons que l'impact sur la paix et la sécurité de la triple crise planétaire - changement climatique, perte de la biodiversité et pollution constitue un défi majeur à l'échelle de l'humanité ; ***appelons***, à cet égard, au renforcement de la contribution francophone dans la mise en œuvre des principaux engagements internationaux relatifs à l'environnement, en particulier l'*Accord de Paris* (2015), le *Cadre mondial de la biodiversité de Kunming-Montréal* (2022) et l'*Accord se rapportant à la Convention des Nations unies sur le droit de la mer et portant sur la conservation et l'utilisation durable de la diversité marine des zones ne relevant pas de la juridiction nationale* (BBNJ) (2023) ***; [saluons les] /// prenons note*** **des [conclusions de]** la 17e Conférence des Parties (COP17) à la Convention sur la diversité biologique (CDB) tenue à Erevan (Arménie) en octobre 2026 ; ***invitons*** *à* une contribution

effective de la Francophonie aux travaux de la 31e Conférence des Parties de la convention-cadre des Nations unies sur les changements climatiques qui se déroule depuis ce 9 novembre 2026 à Antalya (Turquie) ainsi qu'à la 1ère Conférence de l'Accord de BBNJ en 2027 ;

26. Réaffirmons que le respect et la défense de la diversité culturelle et linguistique sont essentiels au dialogue entre les peuples en faveur de la paix ; ***réitérons*** notre soutien au plaidoyer francophone pour la découvrabilité des contenus dans l'environnement numérique, conformément aux engagements pris dans la Déclaration de la 5e Conférence des ministres de la Culture de la Francophonie (Québec, en mai 2025) ; ***soutenons*** à cet égard les travaux engagés à l'UNESCO pour l'adaptation de la Convention de 2005 à l'espace numérique ;

27. Réaffirmons que le sport constitue, comme la culture, un facteur d'épanouissement et un espace d'autonomisation et que les rencontres sportives internationales facilitent le rapprochement entre les peuples, en particulier les jeunes ; ***réitérons*** l'importance de développer des politiques sportives à leur attention ***; nous réjouissons*** de la tenue à Dakar (Sénégal), et pour la première fois en Afrique, de la 4e édition des Jeux Olympiques de la Jeunesse ; ***encourageons*** une large participation et ***souhaitons*** plein succès aux 10e Jeux de la Francophonie à Erevan (Arménie), en 2027 ;

28. Reconnaissons que le patrimoine culturel et naturel, représente non seulement une mémoire collective, mais également un levier stratégique de développement durable, d'inclusion sociale et économique et de transmission intergénérationnelle ; ***décidons*** de renforcer l'expertise francophone en matière de valorisation, de restauration et de protection, y compris en situation de conflit et de post-conflit ;

29. Saluons en particulier les actions du Réseau Francophone Numérique (RFN) en faveur du patrimoine documentaire francophone ; et ***encourageons*** la poursuite de ses actions, dont le renforcement de capacités, visant à réduire la fracture numérique ;

30. Rappelons que la force de la Francophonie réside dans la diversité de ses acteurs et de la convergence de leurs actions ; ***apportons*** notre plein soutien aux Opérateurs directs et reconnus du Sommet ainsi qu'aux Conférences ministérielles permanentes ; et ***appelons*** à renforcer leurs synergies en s'appuyant en particulier sur le Conseil de coopération ;

31. Saluons les actions de l'Assemblée parlementaire de la Francophonie (APF) en faveur de la paix, de la prévention des conflits, de la promotion de l'État de droit et du dialogue démocratique au sein de l'espace francophone ; et ***prenons note*** de son aspiration à devenir membre observateur des Nations Unies ;

32. Reconnaissons enfin la contribution singulière et déterminante des Opérateurs directs et reconnus du Sommet en faveur de la paix pour une prospérité partagée et une stabilité durable, qui œuvrent au quotidien au plus près des populations : l'Association Internationale des Maires Francophones (AIMF) à travers ses programmes en faveur de la coopération transfrontalière et du dialogue régional, l'Université Senghor, le média public multilatéral TV5, l'Agence Universitaire de la Francophonie (AUF) ; et ***rappelons*** l'impérieuse nécessité d'assurer collectivement leur pérennité et de poursuivre la diversification de leurs sources de financement.

DECLARATION

20th Summit of La Francophonie

Phnom Penh, Kingdom of Cambodia, 15–16 November 2026

"Reinvesting in Peace for Shared Prosperity and Lasting Stability"

PREAMBLE

We, the Heads of State and Government of countries that share the French language, gathered on 15 and 16 November 2026 in Phnom Penh, capital of the Kingdom of Cambodia, homeland of the late His Majesty King-Father Norodom SIHANOUK, one of the founding fathers of institutional La Francophonie, on the occasion of the 20th Summit of La Francophonie;

Welcoming the symbolic significance of the return of La Francophonie's highest-level institutions to Asian soil, nearly thirty years after the 7th Summit, held in Hanoi, Viet Nam, in 1997, which adopted the Charter of La Francophonie, under which Boutros BOUTROS-GHALI was elected the first Secretary-General of La Francophonie;

Reaffirming our commitment to the founding values of La Francophonie, as set out in the Charter of La Francophonie and its subsequent instruments, particularly the Bamako Declaration (2000) and the Saint-Boniface Declaration (2006), concerning peace, democracy, human rights and the rule of law, as well as cultural and linguistic diversity and sustainable development, in accordance with the Charter of the United Nations and international law;

Reaffirming our commitment to the French language as a language of dialogue and negotiation in international forums, a language of law, education and training, and a powerful vehicle for creativity, innovation, solidarity, prosperity, and cultural, scientific and economic exchanges, in the spirit of the 2022 Declaration on the French Language in the Linguistic Diversity of La Francophonie;

Considering the multiple challenges facing our populations in an international order that is more fragmented and uncertain than ever; **recalling**, in this regard, our unwavering commitment to multilateralism and respect for international law; and **recognising** the need to strengthen the action of La Francophonie as a source of practical solutions to these challenges;

Being convinced that peace, prosperity and stability are inseparable at all times and in all places, and that dialogue is essential to achieving these objectives;

Reaffirming, in this regard, that La Francophonie, drawing strength from its values and distinctive characteristics, is called upon to contribute to these objectives through the commitment and complementary efforts of all stakeholders under its Charter;

Convinced that the creative vitality of young people and the driving and transformative force of women strengthen the consolidation of a peaceful and prosperous Francophone community for the benefit of present and future generations;

Recognising the essential role of young people and women in building, maintaining and consolidating peace through their active, inclusive and meaningful participation, which is indispensable to the resilience of our societies; and **reaffirming**, in this regard, the commitments made under the Kigali Call, adopted at the 46th Session of the Ministerial Conference of La Francophonie (CMF) in Kigali, Rwanda;

Affirming the urgent need for determined collective action and our commitment to cooperation among our States and Governments based on trust, solidarity and responsibility;

Solemnly reaffirming that peace and stability must never be taken for granted;

We decide to dedicate the 20th Summit to the theme: **"Reinvesting in Peace for Shared Prosperity and Lasting Stability"**, and accordingly:

1. Reaffirm our commitment to mobilising institutional La Francophonie around initiatives that contribute to peace and stability;

2. Support, in this regard, the actions of the International Organisation of La Francophonie (OIF) in promoting the rule of law and democratic governance, thereby helping to strengthen credible, inclusive and sustainable institutional and electoral frameworks;

3. Encourage the further strengthening of its action in crisis prevention and management, support for peace processes, particularly through mediation initiatives, and assistance in democratic transitions;

4. Call for stronger dialogue mechanisms between regional and international organisations, and **commend** the initiatives undertaken by the International Organisation of La Francophonie (OIF) to facilitate such consultations;

5. Support the strengthening of cooperation between the OIF and international and regional organisations, particularly the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and the Pacific Community (SPC);

6. Reaffirm that initiatives in support of young people are strategic priorities for La Francophonie; **encourage** their civic engagement as a driving force for social cohesion and transformation in the interests of peace, human rights and sustainable development; and **commit** to promoting concrete initiatives through La Francophonie's youth networks to respond to their expectations and legitimate aspirations for a shared future;

7. Urge stakeholders within La Francophonie to develop peace education initiatives that contribute to preventing and resolving conflicts and reducing violence, in keeping with the spirit of United Nations General Assembly Resolution A/RES/80/266;

8. Remain concerned about the growing loss of confidence in institutions and its consequences for democratic participation; **emphasise** the importance of strengthening civic education; and **encourage** La Francophonie to continue its efforts to promote the rule of law, democratic governance, the fight against corruption, inclusive dialogue, equitable access to opportunities and social cohesion throughout the Francophone community;

9. Are convinced that exchanges among peoples are an essential factor in strengthening cohesion and peace; **welcome**, in this regard, the positive impact of programmes promoting the mobility of young Francophones, particularly those introduced since the 2024 Summit of Villers-Cotterêts; and **call** for continued support for such initiatives to remain a priority;

10. Recall our commitment to preserving a reliable, high-quality information environment and safeguarding information integrity, in the spirit of the Villers-Cotterêts Call for an Open, Trusted and Integrity-Based Digital Space within the Francophone Community; and **welcome**, in this regard, the active contribution of the Francophone Network of Media Regulators (REFRAM) to dialogue between regulatory authorities and digital platforms;

11. Call for stronger mobilisation across the entire Francophone community to combat information manipulation and foreign interference that could destabilise democratic institutions, and to promote media and information literacy programmes;

12. Reaffirm the need to ensure effective respect for freedom of the press and to promote media pluralism through professional and responsible media outlets that guarantee reliable, high-quality information free from hate speech;

13. Reaffirm, in this regard, our commitment to TV5, the multilateral public-service broadcaster that enhances the international reach of Francophone culture and the Francophone economy and serves as an established means of improving the discoverability of Francophone audiovisual content and promoting the learning of French; and **reiterate** our commitment to taking all appropriate measures to ensure that the general-interest channel TV5MONDE, the youth channel TiVi5MONDE and the digital platform TV5MONDE+ receive treatment no less favourable than that afforded to our national channels, and to supporting their promotion;

14. Recognise the transformative potential of artificial intelligence (AI), a major technological innovation, as a driver of productivity, competitiveness and modernisation in support of shared prosperity;

15. Demand that human beings remain at the centre of this transformation to ensure the responsible, ethical and inclusive development and use of AI, given the risks posed by algorithmic bias and information manipulation, which can harm the most vulnerable populations and undermine the balance of our societies;

16. Recognise that AI has a significant influence on the creation, dissemination and accessibility of cultural content; **emphasise** the importance of responsible development that protects and promotes the diversity of cultural expressions while ensuring fair remuneration for creators, in accordance with copyright and related rights;

17. Emphasise the strategic importance of producing, managing and continuously improving the quality of data originating from the Francophone community in order to foster the development of AI that respects and reflects this diversity;

18. Call on La Francophonie to strengthen its contribution to global digital governance and to the development of ethical and responsible AI, based on shared principles of inclusiveness and equity, in accordance with the Global Digital Compact adopted in 2024 and other relevant international instruments, with a view to ensuring effective interoperability;

19. Encourage, in this regard, La Francophonie to continue and strengthen its engagement in forums for negotiating and making decisions on digital policies, particularly within the framework of the World Summit on the Information Society (WSIS) process and in preparation for the 2027 Artificial Intelligence Summit in Geneva;

20. Encourage La Francophonie to strengthen digital technology and AI capacities and skills, particularly among young people and women, in order to promote informed and effective adoption of these technologies and facilitate their integration into economic life;

21. Reaffirm the potential of the Francophone economic community and its contribution to making our societies stable and prosperous; and **encourage** the implementation of major transformative projects, the diversification of partnerships, the harmonisation of regulatory frameworks, the simplification of administrative procedures, and greater transparency and the adoption of good practices to promote investment and sustainable growth;

22. Decide, in this regard, to strengthen the institutional organisation of Francophone economic cooperation by calling for collective reflection on the roles of its stakeholders, the coherence of their actions and the means of scaling up their initiatives, with a view to achieving greater effectiveness and measurable impact through regular monitoring;

23. Encourage initiatives that promote employability, entrepreneurship, skills development and access to economic opportunities for women and young people, particularly in promising sectors such as the digital transition, the green economy, cultural and creative industries, and innovation;

24. Recognise that the mobility of economic stakeholders is an important driver of mutually beneficial cooperation among our States and Governments; and **encourage** initiatives in this regard, in full respect of national sovereignty and domestic legal frameworks;

25. Recognise that the impact of the triple planetary crisis—climate change, biodiversity loss and pollution—on peace and security constitutes a major challenge for humanity; and **call**, in this regard, for stronger Francophone contributions to implementing the principal international environmental commitments, particularly the Paris Agreement (2015), the Kunming–Montreal Global Biodiversity Framework (2022), and the Agreement under the United Nations Convention on the Law of the Sea on the Conservation and Sustainable Use of Marine Biological Diversity of Areas beyond National Jurisdiction (BBNJ Agreement, 2023).

We **[welcome / take note of]** the **[conclusions of]** the 17th Conference of the Parties (COP17) to the Convention on Biological Diversity (CBD), held in Yerevan, Armenia, in October 2026.

We **invite** La Francophonie to contribute effectively to the work of the 31st Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change, taking place from 9 November 2026 in Antalya, Türkiye, as well as to the first Conference of the Parties to the BBNJ Agreement in 2027;

26. Reaffirm that respect for and protection of cultural and linguistic diversity are essential to dialogue among peoples in the pursuit of peace; **reiterate** our support for Francophone advocacy to improve the discoverability of content in the digital environment, in accordance with the commitments made in the Declaration of the Fifth Conference of Francophone Ministers of Culture, held in Quebec in May 2025; and **support**, in this regard, the work undertaken at UNESCO to adapt the 2005 Convention to the digital environment;

27. Reaffirm that sport, like culture, contributes to personal fulfilment and empowerment, and that international sporting events help bring peoples closer together, particularly young people; **reiterate** the importance of developing sports policies specifically for young people; **welcome** the holding of the fourth edition of the Youth Olympic Games in Dakar, Senegal, the first time the event will be held in Africa; **encourage** broad participation in the 10th Francophone Games and **wish** them every success in Yerevan, Armenia, in 2027;

28. Recognise that cultural and natural heritage represents not only our collective memory but also a strategic asset for sustainable development, social and economic inclusion, and the transmission of knowledge and values across generations; and **decide** to strengthen Francophone expertise in heritage enhancement, restoration and protection, including in situations of conflict and post-conflict;

29. Commend, in particular, the initiatives of the Francophone Digital Network (RFN) in support of Francophone documentary heritage; and **encourage** the continuation of its activities, including capacity-building initiatives aimed at reducing the digital divide;

30. Recall that the strength of La Francophonie lies in the diversity of its stakeholders and the convergence of their efforts; **express** our full support for the direct and recognised operators of the Summit, as well as the standing ministerial conferences; and **call** for stronger synergies among them, particularly through the Cooperation Council;

31. Commend the work of the Parliamentary Assembly of La Francophonie (APF) in promoting peace, conflict prevention, the rule of law and democratic dialogue within the Francophone community; and **take note** of its aspiration to become an observer member of the United Nations;

32. Finally, recognise the distinctive and decisive contribution of the direct and recognised operators of the Summit to promoting peace for shared prosperity and lasting stability through

their daily work in close contact with local populations. These include the International Association of Francophone Mayors (AIMF), through its programmes supporting cross-border cooperation and regional dialogue; Senghor University; the multilateral public-service broadcaster TV5; and the Francophone University Agency (AUF).

We **recall** the urgent need to ensure their collective sustainability and to continue diversifying their sources of funding.